

sationem vovens impetraverit, adhuc teneretur stare initis sponsalibus¹.

Si tamen votum sit tantum de suscipiendis Ordinibus minoribus, imo etsi minores Ordines jam suscepti sint, sententia communior et verior cum Sanchez docet, ex neutra parte tunc dissolvi sponsalia; quia status Ordinum minorum per se non est impossibilis cum matrimonio².

498. Q. 11. *An ad legitimam sponsalium solutionem requiratur ipsa iudicis auctoritas?*

R. Si causa sponsalia dissolvendi est certa, non requiritur iudicis auctoritas, ut patet: excipe nisi necessaria sit in aliquo casu particulari ad vitandum grave scandalum, uti si sponsalia publica sint, et causa solvendi occulta. Si vero causa non est certa, nemo poterit auctoritate propria dissolvere sponsalia, ne se periculo exponat privandi alterum jure suo: sed recurrendum ad iudicem Ecclesiasticum³. Quod si causa est vera ac certa, sed nequeat probari coram iudice, pars innocens poterit per se a sponsalibus resilire, modo caveat a scandalo; quia defectus externi iudicii suum ipsi jus non adimit⁴ (I).

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 649; l. IV, n. 65; l. VI, nn. 871 et seqq.

² Cap. I et II, *De Cleric. conjug.*

³ Cap. VII, *De sponsal.*; et Bulla *Auctorem fidei*, prop. 58. Instructio Benedictina pro Regno Sabaudiae habet: *Sono di privativa cognizione della sola Podestà ecclesiastica... le cause matrimoniali, nelle quali si tratta sopra la validità, o invalidità si del matrimonio, che degli sponsali.* — II. vid. *Concordatum Austriae*, art. 10.

⁴ Si sponsorum alteruter, cognito suo ex quocumque capite resiliendi jure; alterum nihilominus carnaliter cognoscit, suo jure excidit; quia sic vel ei renuntiasset, vel sponsalia renovasse in foro externo censetur. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 878, 996 et 997.

DISPUTATIO TERTIA DE MATRIMONII IMPEDIMENTIS EORUMQUE DISPENSATIONE

499. Q. *Quid, ac quotuplicis generis sunt matrimonii impedimenta?*

R. Matrimonii impedimenta sint *ea obstacula, quæ vetant ritam matrimonii celebrationem*. Sunt autem duplicis generis: alia reddunt matrimonium illicitum; et *technice* in Scholis nuncupantur *impedientia*: alia vero non solum illud faciunt illicitum, sed etiam nullum et invalidum; et dicuntur *dirimentia*, quæ nimirum, ut ait Bellarminus, matrimonium de jure dirimunt, irritumque reddunt, ubi fortasse de facto fuerit attentatum. Imo qui scienter cum impedimento consanguinitatis, affinitatis, voti vel ordinis sacri illud contrahere præsumunt (præter grave peccatum, et sacrilegium) excommunicationem illico incurrunt, non tamen reservatam¹.

500. Impedimenta ligant etiam ea invincibiliter ignorantes, quia non sunt lata principaliter in pœnam; sed sunt inhabilitates, quæ per se obtinent, independenter a cognitione et voluntate nostra; idque sive ignoretur impedimentum in se, sive ignoretur ex tali actu aut persona illud oriri. — Si impedimenta sint juris naturalis vel divini, omnes obstringunt etiam infideles; cum illo jure omnes subdantur. Si vero sint juris tantum ecclesiastici, obligant tantummodo fideles; quid enim Ecclesia de iis qui foris sunt?

Sed quid de HÆRETICIS? Inter varias sententias, hæc dicenda

¹ Clement. *unica de consang. et affn.* Alii impedimentum matrimonii genere definiunt, ut sic: *Obstaculum morale, sive inhabilitas faciens, ut matrimonium pro libito contrahi nequeat*. Hoc tamen non omnes admittunt; nam illud *morale* videtur excludere impotentiam, quæ est obstaculum physicum naturale; illud autem *inhabilitas*, videtur tantum convenire impedimentis dirimentibus. Ideo manca est definitio. — V. Ferraris, vº *Matrimonium*, a. 5 et 6.

videntur : 1. quædam sunt impedimenta, quæ hæreticos certe afficiunt : sic omnes docent irrita esse matrimonia inita a sacerdotibus, vel religiosis apostatis ; 2. si agatur de impedimentis, quæ solum post peractam hæreticorum separationem ab Ecclesia statuta sunt, communiter receptum est eos hujusmodi legibus ex ipsius Ecclesiæ benignitate, non teneri ; 3. quoad reliqua impedimenta hæretici iis subjacent ; neque sane ab auctoritate et legibus Ecclesiæ ob eorum desertionem suo Marte liberandi sunt¹. Quam quidem doctrinam inculcat ac late prosequitur Pius VII ad Archiepiscopum Maguntinum Brevi 8 oct. 1803.

501. Antequam hæc disputemus, vice una pro omnibus monitum habeant Confessarii ac Parochi : nempe recurrendum esse in casibus difficilioribus atque implicatis ad Episcopum pro consilio ac resolutione, ut ita securius agatur ; res enim est de gravi negotio, de jure videlicet tertii, ac magni Sacramenti valore. Si ergo pro modo gravitatis rei et diligentia inquisitionis habenda est (ubi tempus suppetat) id præstandum esse, re ipsa loquitur. — Oportet autem ut Episcopus quoad citius in Domino potest, suam sententiam poscenti dilucide aperiat, vel ipse ex se providendo, si in ejus facultate sit ; secus penitentem illico mittendo ad superius tribunal. Consilii enim ambiguus ac tardus fere semper improvidus est ; imo difficultates auget, angustias creat, dicteria suscitatur, ac negotiis detrimentum affert. Hinc illud cujusdam S. Patris effatum : *Episcopus dubius nihil facit*.

CAPUT PRIMUM

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII IMPEDIENTIBUS

502. Q. Quot sunt impedimenta impedientia ?

R. Præter peccatum mortale et excommunicationem, quæ duo prohibent Sacramentum vivorum utiliter suscipere ; in

¹ Hinc fit ut cum hæretici conjuges ad fidem orthodoxam revertuntur, dispensari soleant ab impedimentis, si quibus forte ligati contraxerint. — V. tamen infra de *clandestinitate* nonnullæ exceptiones. — Perrone, *De matrimonio christiano*, l. II, sec. I, c. VI.

præsenti quatuor enumerantur impedimenta matrimonii impedientia¹. Hinc versus :

*Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.*

1. *Ecclesiæ vetitum* : quo nomine intelligitur prohibitio Ecclesiæ ; quæ quidem alia *generalis* est, et est quæ jure generali statuitur, ut si fuerint omissæ sine causa proclamationes ; si a sponsis rudimenta fidei ignorentur ; si Catholica velit hæreticam ducere personam. Alia vero *particularis*, quæ respicit tantum matrimonium, quod hic et nunc vult iniri : ut si adsit suspicio latentis impedimenti dirimentis vel impediens, v. g., consanguinitatis vel excommunicationis ; item timor gravis mali, puta scandali, rixarum. Hæc particularis prohibitio datur a Parocho vel Episcopo vel Papa, qui tamen ultimus decreto vetanti etiam irritantem clausulam potest utique adjungere².

2. *Tempus* : est illud, quo Ecclesia sub gravi vetat nuptiarum solemnitates, et vulgo dicitur *tempus feriarum* aut *feriatum* (vel etiam *tempus sacratum* aut *clausum*). Incipit ab Adventu Domini, a primis Vesperis, usque ad diem Epiphaniæ inclusive ; et ab ipsa die Cinerum usque ad Octavam Paschæ, item inclusive ex Tridentino³.

Nomine *solemnitate nuptiarum* intelliguntur communiter : a. benedictio sollemnis, quæ fit una cum Missa pro sponso et sponsa, ut extat in Missali ; b. sollemnis et publica traductio sponsæ in domum sponsi ; c. convivia splendidiora, et similia profanæ lætitiæ signa, ut choreæ, soni, cantica. Non autem prohibetur vel proclamationes peragere, vel ipsum matrimo-

¹ V. Benedictus XIV, *Notificatione* LXXX. — Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 982.

² Cap. IV, *De spons. duor.* Sponsi tenentur sub gravi obtemperare, et graviter peccarent si contra agerent : imo possunt etiam excommunicationis pœna mulctari ex cap. ult., *De matrimonio*. Excipe, si prohibitio sit, ne fiat tali die ob venerationem alicujus festi tantummodo ; tunc inobedientia illa non esset nisi venialis. — V. Ferraris, *vº Nuptiæ*.

³ Sess. XXIV, c. X, de R. Concil. *Laodicense*, can. LI ; Concil. *Salagustadinum*, etc.

nium quiete inire¹. Causa ob quam Ecclesia tulit hanc legem, est quia indecorum videtur in Christifidelibus, quod diebus quibus pœnitentiæ vacare debent, conviviis indulgeant atque animorum lætitiæ. Hinc merito Tridentinum: *Si quis dixerit prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam ab ethnicorum superstitione profectam; aut benedictiones et alias cæremonias quibus Ecclesia in illis utitur, damnaverit, anathema sit*². Attamen convivia et tripudia non prohibentur sub gravi, nisi excessus sit magnus: imo si fiant moderate, nulla erit culpa ea agere ex Sanchez.

3. *Sponsalia*: cum una persona jam inita sponsalia et nondum dissoluta impediunt profecto, quominus conjugium contrahatur cum alia; cum non liceat uni traderere, quod jam alteri promissum est.

4. *Votum*: hic intelligitur votum simplex sive castitatis, sive Religionem ingrediendi, sive etiam non nubendi, vel suscipiendi Ordines sacros. Porro per tale votum corpus votantis promittitur Deo; ergo non potest amplius dari alteri, quin violetur fides Deo data³.

CAPUT SECUNDUM

DE IMPEDIMENTIS SACRAMENTI MATRIMONII DIRIMENTIS

503. Q. 1. *An Ecclesia possit constituere impedimenta dirimentia?*

R. 1: Circa hanc legislativam Ecclesiæ potestatem plurimi

¹ Tanto minus prohibetur jam contractum matrimonium consummare tempore illo feriato, ut *verius* et *recte* dicunt Bellarminus, Sanchez, etc. Si qui autem canones videantur contrarium innuere, consilium continent, teste Benedicto XIV, *Notificatione* viii.

² Can. xi, sess. xxiv. Notamus autem pluribus in locis in more positum esse, ut tempore Adventus et Quadragesimæ matrimonia non celebrentur omnino sine expressa licentia Episcopi. Ita in Novariensi Diœcesi: et hoc quidem servari jubet ejusdem Synodus, p. 154.

³ *De voto*, V, caput seq., a. 1; et c. iii. — It. tract. *De virt. Rel.* ubi de voto, n. 75.

errarunt. Waldenses sæculo XII omnium hæreticorum primi hæc matrimonii impedimenta contemnere ausi sunt. Lutherus et Calvinus sæculo XVI habentes matrimonium uti nudum contractum; ea tantum agnovere impedimenta, quæ in Levitico (c. 18) constituta sunt: cetera hac de re civili potestati dederunt. — Sæculo XVII Antonius De Dominis archiepiscopus Spalatensis docuit causas omnes matrimoniales nullimode Ecclesiæ subjici, dato etiam, quod conjugium verum Sacramentum sit. Apostatam hunc magna ex parte descripsit Launoius doctor Sorbonicus, qui voluit Ecclesiam facultatem circa impedimenta dirimentia exercere non posse, nisi vel usurpatione vel indulgentia Principum, ad quos ea nativo seu proprio jure perpetuo spectat.

Hanc doctrinam fere demortuam sæculo XVIII suscitavit nonnulli Canonistæ catholici postquam nempe a Josepho II anno 1783 matrimonialis legislatio data fuit quæ quidem jus omne in conjugium christianorum principatui civili adscribatur¹; et mirum, quot excogitaverint subtilitates, ut catholici personam retinerent, et faverent simul civili potestati. Illam defendere conantur Litta, Tamburini, Nestius, Le Plat ac ceteri jansenianorum placitis addicti: illamque adoptavit pseudo-synodus Pistoriensis celebrata anno 1786.

Supremum vero attigit gradum antireligiosa doctrina in lege Gallicana promulgata anno 1792, quæ conjugium spectans ut mere civilem contractum, nullam Sacramenti rationem habuit vel impedimentorum. Napoleo I codicem reipublicæ emendavit; sed religioni matrimonium non restituit.

Aliud refugium in eo alii adstruxerunt, quod hæc impedimentorum constituendorum auctoritas et civili et ecclesiasticæ potestati ex æquo conveniant, cui quidem sententiæ Gallicani non pauci adstipulati sunt². Censet tandem nuper

¹ At conventionem factam cum Apostolica Sede anno 1855 a piissimo Imperatore, matrimonium revocatum fuit ad canonicas sanctiones, Pio IX (*Allocutione* habita die 3 nov.), Cardinalibus, Episcopis, ac toto catholico orbe jure meritoque plaudentibus.

² Aliqui etiam clari nominis Theologi non satis attendentes ad Sacramenti materiam, putantes videlicet non jam contractum naturalem, sed civilem illam constituere, hanc impedimentorum potestatem etiam Principibus tri-

Dupin, hodie matrimonium haberi uti contractum essentialiter civilem, cui Ecclesia suam adjungit benedictionem ad hoc tantum, ut etiam gratias Sacramenti obtineant contractantes¹. Quæ principia in regio taurinensi athenæo adoptarunt passim juris canonici professores, præsertim Bon, et ex eo Nuytz². *Talis est* (ut verbis utamur cl. Perrone) *historiæ summa de hac controversia, quæ excitata primum est a protestantibus; et instaurata ab apostata Marco Antonio De Dominicis; deinde vero a Launoio; postea vero a jansenistis aulicis scriptoribus, ad nos pervenit*³.

504. R. 2 : Ecclesia jure proprio et originario potest legitime statuere impedimenta matrimonii dirimentia. De fide est; Tridentinum enim sessione 24 de matr. canone 3° definivit : *Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus, qui in Levitico exprimentur, posse impedire matrimonium contrahendum et dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare; aut constituere, ut plures impediant et dirimant, anathema sit.* Quibus verbis omnes protestantes aperte confixi sunt, qui quidem hac de re potestatem Ecclesiæ denegabant.

Canone vero 4° Concilium ait : *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia; vel in iis constituendis errasse, anathema sit.* Quod est contra eos, qui negant, id Ecclesiam proprio et originario jure efficere posse : et sane hic Tridentinum vult refellere novatores ; verum cum novatores jam faterentur Ecclesiam utique posse, Principe permittente, impedimenta constituere ; dicendum est canonem loqui de jure proprio et ori-

buerunt, ut Billuart, Sotus, Selvagius. At Sanchez et Salmanticenses hoc jus eis tribuunt, cum dependentia ab Ecclesia ; Tournely, concurrente Ecclesia ; Pontius ex concessione Ecclesiæ, etc.

¹ Illius *Manuale juris publici eccles.*, proscriptum fuit a S. C. ind., 5 apr. 1845.

² Illius liberculus damnatus fuit a Pio PP. IX, Brevi 22 aug. 1851. — V. Avogadro Della Motta, *Teoria del matrimonio*, par. I.

³ Materiam hanc fusius, data opera, ac totis viribus ea quæ sua est, eruditione, Auctor celeberrimus prosequitur, tum in *Prælectionibus*, tum in libro *De matrimonio*.

ginario, non vero de jure quasiconcessionali. Quod hodie sine errore in fide in dubium revocari non potest, postquam in dogmatica Bulla *Auctorem fidei*, propositio contraria Synodi Pistoriensis sub n. 59, damnata fuit uti *horum canonum everiva, et hæretica*.

505. Confirmatur : « 1° Chez tous les peuples le mariage a eu un caractère religieux ; — 2° l'Église peut légitimement interpréter la loi naturelle, et le mariage est avant tout un contrat naturel ; — 3° l'Église a le droit et le devoir de se perpétuer, et le mariage chrétien, origine et fondement de la vie chrétienne, en est le moyen nécessaire ; — 4° l'Église a reçu la mission divine de conduire tous les hommes, d'abord à la vertu, et ensuite au salut éternel : le mariage, selon qu'il est heureusement ou malheureusement contracté, devient un secours ou un obstacle à cette fin ; — 5° le mariage est un sacrement, et l'Église est la gardienne et la dispensatrice des Sacrements ; il lui appartient donc de déterminer les conditions dans lesquelles on les recevra ; — 6° l'Église est l'héritière du pouvoir de Jésus-Christ, qui a établi des empêchements et des règles pour le mariage¹ ; — 7° l'histoire atteste que l'Église, depuis les premiers siècles jusqu'à nos jours, a exercé ce pouvoir par les Conciles et les Papes, et cela d'elle-même, indépendamment du pouvoir civil² ; —

¹ Matth. v et ix ; Marc. x ; Luc. xvi.

² « S. Paul (ad rom. cel. Della Motta), dans ses Épîtres, condamne, d'un côté, comme de vrais adultères les mariages contractés après le divorce légal, et, de l'autre, il défend de contracter avec les infidèles. Il donne la liberté de le délier pour des causes inconnues à la loi romaine, et qu'elle ne pouvait admettre, telle est celle de la disparité du culte (I ad Cor., vii, 10 et seqq.). André, au témoignage du Jules l'Africain, défend les mariages entre cousins, autorisés par les lois romaines. Ignace, martyr (*ad Polycarpum*, c. v), veut que l'union conjugale se fasse d'après le consentement et le jugement de l'évêque ; les canons apostoliques (document ancien, comme chacun le sait, mais non apostolique) prescrivent, à l'égard des mariages des clercs et de celui du rapt, des choses sur lesquelles la loi romaine et la loi divine se taisent (Can. xxv, lxxvi). Le concile de Néocésarée de l'an 514 défendit le mariage entre cousins autorisé par les lois civiles (Can. xii). » Neque dicant hoc fecisse Ecclesiam vel usurpando potestatem, vel principe eam concedente : hæc enim repugnant omnino ; repugnant quod tanto tempore Ecclesia usurpaverit potestatem non suam, et Principes

8° tous les écrivains catholiques jusqu'à la fin du siècle dernier, à de rares exceptions près, ont reconnu à l'Église ce pouvoir. » Ita ad rem clarissimus Nardi, qui pressius et erudite a primis temporibus ad nos usque refert etiam matrimonialis legislationis historiam¹.

506. Imo non tantummodo matrimonium, sed ipsæ etiam causæ matrimoniales quæ scilicet rationem habent ad sacramenti matrimonii præparationem, celebrationem et vinculum, ad Ecclesiam spectant; prout definitum est ab eodem Tridentino: *Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, anathema sit*².

507. Q. 2. *An præter Ecclesiam etiam Principes sæculares nativam habeant potestatem constituendi impedimenta matrimonii dirimentia?*

R. Ulro damus Principes posse ob bonum publicum societatis leges ferre quibus conjugia omnium subditorum politice legitima fiant, et ideo ea constituere, quæ spectant ad civiles effectus, successiones nempe, dotem, hæreditates aliaque similia, quæ vinculo matrimonii extrinseca sunt. At negamus, ipsos posse jure proprio constituere impedimenta quæ ipsa matrimonia Christianorum dirimant.

Prob. 1: *Auctoritate SS. Pontificum*, qui constantissime hanc doctrinam tradiderunt. Inter ceteros laudamus: — 1. Benedictum XIV, qui Constitutione 9 febr. 1749 ad Card. Eboracensem, loquens de lege Theodosii matrimonium inter Christianos et Judæos prohibentis, ait *hæc lex, utpote a laico Principe condita, nullam habere vim in matrimoniis debet*; — 2. Pium VI, qui sermonem faciens de Gallicana lege, quæ matrimonium civile indixerat, scribit ad episcopum Lucionensem 28 maii 1793: *Nihil impedimento esse quominus fideles, ut civilibus potiantur effectibus, præscriptam a nationali conventu declarationem faciant, illud semper præ oculis habentes, nullum ab illis tunc contrahi matrimonium,*

non reclamaverint: repugnat quod Principes qui primis sæculis Ecclesiam persequebantur, hanc illi facultatem concesserint.

¹ *Elementi di diritto Ecclesiastico*. Padova, 1854, § 381.

² Sess. cit., c. XII.

sed actum mere civilem exerceri; — 3. Pium VII, qui in Consistorio 16 martii 1808 de eadem gallicana lege tradit: *Compertum est vobis et quoties et quam graviter conquesti simus tum de legibus matrimoniorum atque divortii, tum de compluribus aliis et ab Evangelio abhorrentibus et contra ecclesiasticas constitutiones piaque instituta latis*; — 4. Pium VIII, qui Encyclica 24 maii 1829 tradit matrimonium *Ecclesiæ omnino subjeci*; — 5. Gregorium XVI, qui Encyclica 15 aug. 1852 docet, quoad matrimonium Ecclesiæ legibus parendum esse sancte accurateque, *ex quarum executione omnino pendet ejusdem connubii vis, robur ac justa consociatio*; — 6. Pium IX, qui Allocutione 27 sept. 1852 affirmat: *Quamlibet aliam inter Christianos viri et mulieris præter Sacramentum conjunctionem, cujusvis etiam civilis legis vi factam, nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum ab Ecclesia tantopere damnatum*¹.

Prob. 2: *Ipsa Ecclesiæ praxi et doctrina*, quæ semper sibi soli hanc potestatem vindicavit. Constat ex eo, quod vel primis Ecclesiæ temporibus ipsa impedimenta, et cum exclusione Principum constituerit, ut idem fatetur Van-Espen. Constat ex eo, quod Ecclesia semper uti valida habuerit matrimonia canonicè contracta, quodcumque obstaret impedimentum civile; e contrario uti adulterina ea, quæ cum impedimento canonico inita erant, licet civilis lex ea rata haberet: ita responsum fuit anno 1804 ad episcopum Brexionensem, et anno 1824 ad episcopum Vivariensem². Constat ex civilium legum correctione, irritatione, ampliatione, quæ per jus canonicum factæ fuerunt circa impedimenta³, tum ex ipsa agendi ratione Principum Christianorum sive in conden-

¹ Quamvis laudati Pontifices hisce verbis ex cathedra aperte non definierint controversiam hanc, quod nempe *sola* Ecclesia possit dirimentia impedimenta constituere (ideoque hæc veritas non sit de fide expressa); satis tamen ostendunt quæ ipsis sit mens, et quinam catholicæ Ecclesiæ sensus ac praxis.

² Responsa vid. in Opere *Examen raisonné*, t. II, pag. 347. Et in *Adnotationibus*.

³ Benedictus XIV, *De Syn.*, etc., l. IX, c. LXXI. — It. vid. Gerdil, *De matrimonio*.

dis legibus suis ad Canonum normam, ut robur adipiscerentur; sive in rogandis Conciliis, cum optabant aliquod impedimentum constitui. Falsum est ergo, Ecclesiam legibus civilibus quas invenit circa matrimonium, se subjecisse.

Prob. 3: *Ratione*. Ex quo Christus contractum matrimonii ad Sacramenti dignitatem evexit, et ita evexit, ut quoties personæ hunc contractum legitime efficerent, toties conficerent Sacramentum, matrimonium factum est quid unum et sacrum, atque ad forum ecclesiasticum pertransiit: sicque omne exercitium, si quod erat, potestatis civilis ex natura rei et ipsa ordinatione Christi fuit prohibitum omnino. Adde: fieri non potest, ut scite observat Bellarminus¹, quod una et eadem potestas æque, immediate et proprie ad duo tribumalia pertineat; utraque enim esset suprema et independens circa idem objectum, quod repugnat; nam si oriantur collisiones, ita ut una prohibeat quod altera vetat, cui parendum? ex qua parte erit legitima potestas? Concludendum ergo Principum impedimenta Christianos nullimode obstringere, nisi quoad effectus mere civiles (J).

508. Dices 1.: *Tridentinum definit Ecclesiam potuisse et posse matrimonii impedimenta constituere, at nomine Ecclesie non jam venit ordo ecclesiasticus, sed universus fidelium cœtus: quod adeo verum est, ut ipsum Concilium in eadem sessione constituat matrimonium esse celebrandum in facie Ecclesie, id est fidelium sive clerici sive laici sint. Ergo si non tota Ecclesia, saltem principes qui sunt nobilior Ecclesie pars, poterunt impedimenta statuere, ac matrimonia moderare.*

R. Nomen *Ecclesie* adhiberi potest in sensu generalissimo et sensu specifico: primo sensu significatur fidelium omnium cœtus sub pastoribus suis; posteriori vero sensu ac veluti antonomastice solus indicatur pastorum cœtus, seu ecclesiasticus ordo: quod dignoscitur ex subiecta materia. Hujus distinctionis fundamentum præbet ipse Christus; nam in prima significatione ait: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, id est fideles omnes qui eandem cum Petro fidem profi-

¹ *De matr.*, c. xxi, n. 44, Nec refert, quod sub diverso respectu, et ad diversos fines matrimonii essentiam duæ potestates attingerent; nam si utraque potestas est æque immediata, suprema et independens, unaquæque totum objectum sibi vindicat ac facit; quod repugnat, cum una res ad duos dominos absolutos et independentes pertinere non possit.

tentur eique subsunt; in altera vero dicit: *Si eos non audierit, dic Ecclesie*, nempe Ecclesie prælati¹. Quapropter dum Tridentinum constituit conjugium celebrandum esse *in facie Ecclesie*, cum nihil sit quod ad coarctandam hujus vocis significationem compellat, in amplissimo sensu sumi potest. At quando agit de potestate impedimentorum omnia evincunt nomen illud non nisi sacerdotalem cœtum designari. Id patet ex natura rei; agebatur enim de definienda illa potestate, cujus pacifica possessione fruebatur Ecclesia tum Concilii ætate tum anterioribus sæculis; jam vero, ipsis fatentibus adversariis, ecclesiasticus cœtus exclusive in hac erat possessione. Patet ex definitionis scopo, qui erat Lutheri errorem configere: porro Lutherus denegabat Pontificibus summis potestatem circa conjugiorum impedimenta; ideo *Ecclesie* nomine Sacerdotium significatur, non omnes fideles. Patet ex facto ipsius Tridentini Concilii: quidnam constituit impedimentum clandestinitatis? Tridentinum, id est cœtus non jam fidelium, sed pastorum; ergo Concilium suo ipso facto, nomine *Ecclesie*, indicare profecto voluit ecclesiasticam hierarchiam.

509. Dices 2.: *Christus contractum civilem, seu contractum ad normam legum civilium initum ad Sacramenti dignitatem evexit; sed contractum ad normam legum civilium moderari Principum est: ergo Principes irritando contractum possunt etiam per consequens ipsum Sacramentum matrimonii irritare.*

R. Negamus majorem; Christus non jam civilem contractum, sed contractum naturalem qualem Deus instituit ante peccatum, quemque antiqui Patriarchæ priusquam civiles leges constituerentur, inierunt, ad sacramentalem dignitatem evexit. Ad rem Margotti²: « Le mariage a précédé toute loi, tout gouvernement, toute société. Et c'est à ce contrat purement naturel que Jésus-Christ en appelle lorsqu'il répond aux Pharisiens: *Non legistis quia qui fecit hominem ab initio masculum et feminam fecit eos? et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet* ». « Les sauvages qui mènent la vie nomade, en dehors de toute société et de toute loi civile, sont capables de ce sacrement, du moment qu'ils deviennent chrétiens:

¹ Matth., cap. xvi et xviii.

² In Opere, *Processo di Nepomuceno Nuytz*. — V. It. Costa Della Torre, *Della giurisdizione della Chiesa cattolica sul contratto del matrimonio*, ecc., § 5.

³ Cap. xix.

le contrat civil ne saurait donc en être la matière. C'est ainsi encore que l'on considère comme capables de ce sacrement ceux qui sont condamnés au bannissement, aux galères; qui, d'une manière quelconque, ont perdu tout droit civil et sont hors la loi. »

Adde absurda quæ sequerentur in adversariorum hypothesi, nempe Christum Principibus ethnicis, hæreticis et impiis reliquisse facultatem moderandi materiam proximam Sacramenti, ita ut sacramentalis valor penderet omnino et semper ab eorum arbitrio. Hinc Pius VI Apostolicis Litteris ad Episcopum Agriæ 11 Julii 1789 aperte tradit: *Matrimonium esse contractum jure divino ante omnem civilem societatem institutum et firmatum: hocque insigni discrimine differre ab alio quocumque civili contractu.*

510. Adde: *Esto, quod Christus naturalem contractum evexerit ad Sacramenti dignitatem; sed nonne Principes ob bonum publicum contractus etiam naturales annullare possunt, apponendo conditiones, sine quibus validi esse nequeunt?*

R. Utique Principes sæculares possunt ratione boni publici contractus mere temporales irritare: at non ita est de contractu matrimoniali Christianorum; ex quo enim elevatus fuit ad dignitatem Sacramenti, omnino spiritualis evasit et a Sacramento ipso inseparabilis; illum ergo moderari ad illam solam auctoritatem spectat, cui a Christo demandata est Sacramentorum cura et administratio. Hinc Tridentinum: *Sancta enim res est matrimonium, et sancte tractandum*¹. Concludendum ergo cum Pio VI Brevi ad episcopum Motulensem: *Dogma fidei est, ut matrimonium, quod ante adventum Christi nihil aliud erat nisi indissolubilis quidam contractus, illud post Christi adventum evaserit unum ex septem Legis evangelicæ Sacramentis a Christo Domino institutum. Hinc fit, ut ad solam Ecclesiam, cui tota de Sacramentis est cura concredita, jus omne ac po-*

¹ Sess. XXIV, c. x. Hinc non abs re plurimi contendunt, Christianorum matrimonium non nisi improprie *contractus* nomine donari; cum in officium naturæ independenter ab omni sæculari potestate fuerit firmatum. *Quoad naturam ac substantiam suam consideratum matrimonium nihil minus est, quam contractus; deest enim objectum seu res, super qua contrahi possit. Substantiam quippe matrimonii efficit mutua obligatio conjugum ad amorem et fidelitatem, quæ omnem contrahendi ac paciscendi naturam refugit.* Sic el. Episcopus Rostaway, auctores plurimos citans in Opere, *De potestate Ecclesiæ legislativa circa matrimonium.* — V. It. Riccardi, *I gemiti della Chiesa di Spagna*, convers. v. — *Civiltà Cattolica*, vol. X, pag. 162, 597 et seqq.; ser. II, vol. II et III.

testas pertineat suam assignandi formam huic contractui ad subliorem Sacramenti dignitatem evecto.

511. Dices 3.: *Si matrimonium Sacramentum est, neque Ecclesia aliquid circa ipsum potest; cum Ecclesia nihil omnino possit in materia Sacramentorum.*

R. Cum Billuart: Christus non elevavit qualemcumque contractum matrimoniale ad esse Sacramenti, sed tantum contractum legitimum: cum vero Dominus præcise non definierit in quonam ista legitimitas sit collocanda, id publico fidelium bono exigente, bene potuit Ecclesia statuere, cui sacra a Christo ipso concredita sunt. Hoc autem non est mutare materiam et formam Sacramentorum in se ac formaliter sumptam (nam est semper sicut fuit contractus validus, seu consensus legitimus); sed tantum indirecte et materialiter, faciendo scilicet, ut quod prius erat consensus legitimus et contractus validus, amplius non sit talis, ideoque non elevabilis ad esse Sacramenti. Sic, v. g., qui ex aqua cervisiam faceret aut ex vino acetum, non ideo mutaret materiam Baptismi aut Eucharistiæ formaliter sumptam, quamvis faceret, ut quod prius erat materia illorum Sacramentorum, jam non sit res quæ sit eorum materia. Tunc tantum mutaret formaliter, quando faceret, ut quod prius erat materia, manens immutatum desineret esse materia, nempe aqua manens aqua, vinum remanens vinum.

En quod hic facit Ecclesia: non facit, ut consensus seu contractus manens legitimus non sit materia matrimonii; sed tantum facit, ut quod erat contractus legitimus, talis amplius non sit.

512. Dices 4.: *Matrimonium spectat ad hominem, ad civem et christianum; ergo moderandum a codice rationis, a codice civili et a codice religionis.*

R. Ex eo quod matrimonium spectari possit, per mentis abstractionem, ut contractus naturalis, civilis et sacramentalis, exinde non sequitur esse tres realitates a se invicem divisas vel dividendas. Sed est unum idemque conjugium, quod spectari potest ut officium naturæ, ut officium communitatis et ut officium religionis, et sub quolibet hoc respectu bene attingitur a lege naturali, a lege civili et ab Ecclesia seu religione, et quidem sub respectivo suo ordine. *A lege naturæ*, ne fiat contra honestatem; *a lege civili*, ne contra bonum civile ac politicum redundet; *ab Ecclesia*, quæ efficit ut contractus naturalis qui est fundamentum, legitimus sit et Sacramento tanquam materia inseruiat: seu verius est Sacramentum ipsum, a quo contractus reipsa non distinguitur: nam ex contractu fit Sacramentum, et per Sacramentum actu contractus in suo esse constituitur ac perficitur. — Matrimonium igitur, quod aliud non est nisi contractus naturalis effectus Sacramentum, in solidum pertinere debet ad Ecclesiam, cui soli a Christo Sa-

cramentorum administratio demandata est. Etiam civilis lex hic suas habet partes, sed tantum extrinsece, quoad effectus videlicet civiles; societati igitur civili libenter damus quod suum est: ideo leges condant quæ jura civilia attingant; atque conditiones apponat quas cives, qui conjugium celebrant, servare debeant, si politicis ac civilibus suis privilegiis perfrui velint. Perrone.

513. Dices 5. : *Principes infideles jus habent constituendi matrimonii impedimenta dirimentia quoad infideles qui ipsis subsunt; ecurr ea potestate destituuntur principes catholici? neque enim quia catholici effecti sunt inferioris conditionis evadunt.*

Responderi potest in eorum sententia, qui cum Sanchez et aliis non paucis hanc infidelibus principibus quoad infideles potestatem tribuunt, quod per eversionem contractus conjugalis ad dignitatem Sacramenti a Christo factam, hoc ipso matrimonium Sacramentum a principibus subtractum a Christo sit: ac principes qui profitentur religionem christianam, novam relationem erga Ecclesiam habere, quæ non sinit eos in conjugii vinculum antiqua jura si quæ habuerunt, conservare. Subtractio autem hujusce potestatis abunde compensatur aliis infinitis bonis quæ catholici effecti principes acquisiere. Verum clarissimus Perrone cum Barruel, Feller, Muzzarelli, Martin, Reuser, etc., fuse ac solide tuetur, populorum rectores, quicumque demum ii fuerint aut sint, infideles, hæretici, catholici, nullam unquam habuisse potestatem in matrimonium etiam infidelium in se spectatum; sed tota ipsorum auctoritas coarctatur ad effectus extrinsecos et mere civiles. Etenim Deus ipse est, qui in paradiso protoparentes matrimonio conjunxit, et primus præoccupavit quamcumque legislationem humanam quæ in posterum fieri posset, duasque proprietates præcipuas constituit conjugii, unitatem videlicet et indissolubilitatem, quibus nulla unquam potestas derogare valuit humana. Cum porro Christus hunc divino-naturalem contractum ad dignitatem Sacramenti evexit per adjectionem gratiæ suæ, nihil circa ejus intimam immutavit naturam, nihilque substraxit principibus, sed jus quod habebant intactum reliquit, jus nempe quod attingit effectus exteriores et civiles; atque Ecclesiæ auctoritati Sacramentum matrimonii commisit.

Ad rem Pius VI in suis Litteris ad episcopum Agriæ 11 jul. 1789; præmissa divina matrimonii institutione, ita prosequitur: *Quo manifeste patet, matrimonium vel in ipso statu naturæ, ac sane ante multo quam ad proprie dicti Sacramenti dignitatem eveheretur, sic divinitus institutum esse, ut secum afferat perpetuum indissolubilemque nexum, qui proinde nulla civili lege solvi queat. Itaque licet Sacramenti ratio a matrimonio sejungi valeat, velut inter infideles, adhuc tamen in tali matrimonio, siquidem verum est*

*matrimonium, perstare debet omninoque perstat perpetuus ille nexus, qui a prima origine, divino jure, matrimonio ita adhæret, ut nulli subsit civili potestati*¹.

514. Q. 3. *In quonam in Ecclesia potestas impedimentorum residet?*

R. Nulli dubium est potestatem impedimenta constituendi residere in romano Pontifice, qui plenitudinem jurisdictionis habet: item in Concilio œcumenico, cum totam repræsentet Ecclesiam: idem dicendum de consuetudine legitime præscripta, quæ vim legis induit. At de potestate ordinaria ea constituere non potest Episcopus; tum quia res maximi momenti non decernuntur, nisi a suprema Sede; tum quia ita fert inveterata consuetudo; tum quia S. C. C. id expresse Episcopis prohibuit, Urbano VIII approbante, ut testatur Benedictus XIV².

515. Q. 4. *An convenienter Ecclesia impedimenta induxerit?*

R. Affirmative: sapienti et paterna erga filios suos sollicitudine Ecclesia mota fuit, dum impedimenta dirimentia statuit³. Ut quid enim hæc constituta habemus? ut inter pares indivisibilis illa societas ineatur; en impedimentum *conditionis*. Ne lædatur illa reverentia, quam sibi mutuo debent propinqui; en *cognatio, honestas, affinitas*. Ad plurima delicta præcavenda, *criminis*. Ad matrimonii libertatem curandam, *raptus*. Ad legitimitatem tuendam, *clandestinitatis*. Ad ejus sanctitatem fovendam, *disparitatis cultus* impedimentum habemus. Ut tandem amicos nobis extraneos faciamus eosque multiplicemus, varii adnotantur in prohibitione gradus. — Profecto si modum conjugii imponendum esse vel ipsi protestantes ultro fassi sunt⁴; nullus sanæ mentis id uni

¹ V. Perrone, *De matrim. christ.*, l. II, sec. II, c. III.

² *De Syn. Diœc.*, l. XII, c. v, n. 2.

³ D. Thomas, *Suppl.* q. 50. — V. Taparelli, *Saggio teoretico*, ecc., n. 1540.

⁴ V. Valter, *Manuel du droit ecclésiastique de toutes les confessions chrétiennes*.

Ecclesiæ denegabit, quæ sola proprio et originario omnino jure ea constituendi auctoritate pollet¹ (K).

516. *Quot sunt (quæres) numero impedimenta dirimentia?*
Quindecim enumerantur impedimenta dirimentia hisce versiculis :

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus et impos,
Raptave si mulier, parti nec reddita tulæ.
Hæc faciênda vetant counubia, facta retractant.*

Art. I. — Error, conditio, votum.

517. Q. 1. *Quid de impedimento erroris quoad matrimonium?*

NOTA. Quadruplex distinguitur error: personæ, fortunæ, conditionis ac qualitatis. *Error personæ* est quando hic putatur Virgilius, et tamen est Plato. *Error fortunæ*, quando hic putatur dives, et tamen est pauper, vel e converso. *Error conditionis*, quando hic putatur liber, et tamen est servus. *Error qualitatis* quando hic putatur bonus, et tamen est malus. Hoc posito :

R. 1: Error circa *personam* dirimit matrimonium ipso jure naturæ; personæ enim contrahentium sunt ipsum substantiale objectum: ideo si erratur circa personam, erratur circa substantiam contractus, qui consequenter erit prorsus invalidus. Id tenet, etiamsi error sit concomitans, vincibilis et crassissimus; est semper error: errantis autem nulla voluntas, ideo nullus consensus. Hinc matrimonium Jacob cum Lia fuit nullum; quia ipse putabat eam esse Rachelem: quare nonnisi accedente postea consensu, validum evasit. Aliter esset, si quis cum muliere præsentis, quæcumque ea sit, intendat actualiter contrahere; nam tunc nullus error circa substantiam; validum ideo erit matrimonium.

¹ Aut quia privatus unus ideo in sua voluntate ac libidine coarctatur, hanc in publicum bonum constitutam a matre Ecclesia disciplinam despiciere quis nostrum audebit?

R. 2: Error circa *fortunam* et *qualitatem* non irritat per se matrimonium; error enim contractum non irritat, nisi cadat in ipsius objectum: atqui error circa qualitatem ac fortunam non cadit in objectum contractus, cum objectum hic sit persona ipsa, non ejus qualitas, vel fortuna. Esset si quis contraheret cum muliere paupere aut ignobili, quam putabat divitem aut nobilem. Et hoc currit juxta communem ac veriolem sententiam cum D. Thoma, etiamsi error dederit causam contractui¹; nam in hoc etiam casu habemus voluntarium simpliciter circa substantiam, quæ est persona. Deinde si aliter esset, quot numero conjugia evaderent dubia et litibus exposita!

518. Diximus *per se*; nam si vel fortuna redundaret in substantiam, utique matrimonium esset nullum: quia tunc qualitas ac fortuna fieret objectum consensus, uti ait Angelicus. — Ad dignoscendum autem, an error afficiat ipsam substantiam, ita ut non habeatur matrimonium, tres regulas exhibemus cum communi:

1^a Quando qui contrahit, aperte nunc exprimit, vel antecederet expressit, quod non intendit contrahere, nisi sub conditione talis fortunæ et qualitatis; tunc deficiente conditione, deficit consensus. Hinc Pontius narrat, nullum fuisse declaratum ipso jure naturæ matrimonium puellæ, quæ protestabatur, se nolle uniri cum viro qui esset a Judæo natus; sed postea cum tali juncta fuit, qui an esset talis, antea a puella ipsa interrogatus, aperte negavit.

2^a Quando adjuncta personæ non sunt communia cum aliis, sed propria et individualia ipsius: v. g., si quis crederet se contrahere cum primogenita Regis Hispaniæ, et illa non sit; tunc qualitas redundat in ipsam personam, cum illa qualitas fiat objectum consensus. Aliter esset in nostra sententia contra Sanchez et Bonacinam, si quis putaret contrahere cum filia Regis Hispaniæ (non determinando qualem, si plures sint Regis filiæ); quia cum qualitas filiæ sit communis aliis filiabus Regis Hispaniæ, qualitas illa non est individualis; et ideo non redundaret in personam.

¹ Suppl. q. 31, a. 2. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1045.